

Utredning gällande Stockholms stad möjligheter att främja arbetsintegrerande sociala företag

Sammanfattning

Stockholms stads kommunfullmäktige har i budget för år 2021 gett arbetsmarknadsförvaltningen i uppdrag att ta fram en handlingsplan för hur Arbetsintegrerande sociala företag, ASF, kan främjas. Den här rapporten redovisar en underliggande utredning av vilket handlingsutrymme Stockholms stad inklusive Stockholms Business Region och Samordningsförbundet Stockholms stad har, när det gäller möjligheter att främja ASF. Samtliga dessa tre parter har deltagit i arbetet med utredningen och med att utarbeta en handlingsplan för hur ASF kan främjas. Ett relevant steg för att främja ASF har tagit redan i det att en arbetsgrupp har arbetat med uppdraget och skapat samsyn kring frågor relaterade till ASF.

Ett antal rapporter från myndigheter och forskningsmiljöer har tagits fram de senaste åren, som beskriver olika aspekter av socialt företagande, socialt entreprenörskap och arbetsintegrerande sociala företag. Olika definitioner förekommer.

Regeringens handlingsplan för arbetsintegrerande sociala företag från år 2010 skriver följande:

Med begreppet arbetsintegrerande sociala företag avses företag som driver näringsverksamhet (producerar och säljer varor och/eller tjänster):

- *med övergripande ändamål att integrera människor som har stora svårigheter att få och/eller behålla ett arbete, i arbetsliv och samhälle*
- *som skapar delaktighet för medarbetarna genom ägande, avtal eller på annat väl dokumenterat sätt*
- *som i huvudsak återinvesterar sina vinster i den egna eller liknande verksamheter*
- *företag som är organisatoriskt fristående från offentlig verksamhet.*

ASF är i många aspekter ”vanliga” företag, som kan ta del av den företagsrådgivning etc. som finns tillgängliga för företag. Men de har även särskilda förutsättningar och det finns analyser som visar att stödsystemet inte alltid fungerar lika bra för dessa företag.

Samordningsförbundet har möjlighet att främja ASF. Insatser hos ASF är upphandlade och Samordningsförbundet finansierar

handledare på ASF. Ytterligare arbetsintegrerade tjänster kan köpas, liksom de övriga varor och tjänster som företagen levererar. Samordningsförbundet kan även på olika sätt bidra till nätverkande och kompetenshöjning.

Utredningen visar att Stockholms stad har störst möjligheter att främja ASF inom tre områden: genom nätverkande, genom att tillgängliggöra företagsstöd inklusive att tillgängliggöra kapital samt genom att köpa varor och tjänster från ASF, både arbetsintegrerande tjänster och de övriga varor och tjänster som de lokala ASF:en levererar.

Utredningen beskriver hur staden kan främja ASF inom de tre områdena. Flera av aktiviteterna handlar om att öka ASF tillgång till den stödstruktur och de nätverk som staden erbjuder hela näringslivet, genom Integrationspakten, SBR, Visit Stockholm, Starta Eget mm.

Upphandling och inköp styrs av lagar, förordningar och stadens egen policy. Utrymmet att gynna en viss anbudsgivande organisation är – av goda skäl - i det närmaste obefintligt. Det finns inte utrymme att garantera utfall av inköpsförfaranden. Däremot kan arbetet syfta till att fler arbetsintegrerande företag ska ha kännedom om aktuella upphandlingar och kunskap om de krav som ställs för varorna eller tjänsten. I förlängningen kan detta leda till att fler väljer att inge anbud och därmed ökar möjligheterna för vinnande anbud från ASF.

Arbetsmarknadsnämnden gjort inköp av arbetsintegrerande tjänster från ASF. Dessa kommer att utvärderas och lärdomar från ha ASF som leverantör kan användas i kommande processer. Utredningen tar även upp att ett antal andra uppdrag som relaterar till arbetsmarknadsinsatser finns inskrivna i budget 2020. Utredningen beskriver även ett stort antal aktiviteter som syftar till att öka möjligheterna för inköp av övriga varor och tjänster där ASF har vinnande anbud.

Innehåll

Arbetsintegrerande sociala företag och varför det är intressant att främja dem	5
Vilka möjligheter till stöd och främjande har ASF i samhället generellt idag?.....	10
Dialog med arbetsintegrerande sociala företag i Stockholm	13
Samordningsförbundets handlingsutrymme	17
Stockholms stads handlingsutrymme	21
Konsekvenser och kopplingar till andra uppdrag	45
Referenslista.....	47

Arbetsintegrerande sociala företag och varför det är intressant att främja dem

Modellen med Arbetsintegrerande sociala företag – ASF – kan vara en del av den lokala lösningen till en av samhällets stora utmaningar – att stötta individer in på arbetsmarknaden. Att främja ASF är ett sätt att direkt arbeta mot de Globala målen 2030, liksom fler av de styrande dokumenten i Stockholm.

Föreliggande rapport redovisar det handlingsutrymme som Stockholms stad, Samordningsförbundet respektive Stockholm Business Region har, när det gäller möjligheter att främja ASF. Samtliga dessa tre parter har deltagit i arbetet med utredningen och med att utarbeta en handlingsplan för hur ASF kan främjas.

Arbetsgruppen har identifierat tre områden som bedöms vara mest relevanta för hur staden kan främja ASF. De tre områdena är:

- Nätverkande
- Företagsrådgivning, företagsutveckling och finansiering
- Inköp och upphandling

Styrdokument

Globala målen

Mål 10 Minskad ojämlikhet Det handlar om arbetssätt som innebär att alla människor oavsett kön, bakgrund, funktionsförmåga eller ålder blir inkluderande i det sociala, ekonomiska och demokratiska livet.

8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

Verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.

Bakgrund

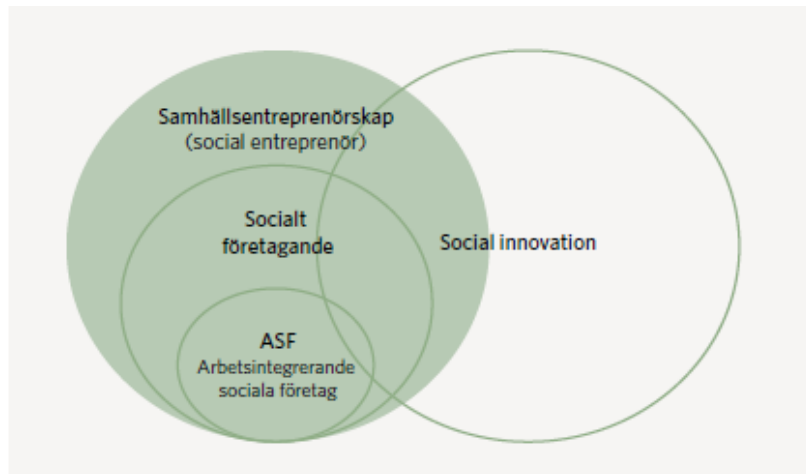
Vad som är sociala företag är inte helt lätt att fånga. Enligt den nationella strategin för sociala företag kännetecknas de av att

- den affärsmässiga verksamheten vilar på samhällsutmaningar
- deras resultat mäts i relation till dessa samhällsutmaningar
- eventuellt överskott återinvesteras i företaget.

I Sverige finns ingen särskild lagstiftning som reglerar socialt företagande. Sociala företag kan bedrivas i vilken associationsform som helst.

Arbetsintegrerande sociala företag har en affärsmodell som omfattar minst två delar: dels att integrera personer på arbetsmarknaden, dels en verksamhet som omfattar försäljning av varor eller tjänster.

Följande illustration kan klargöra förhållandet mellan social innovation och olika typer av socialt företagande.

Figur 1 Källa SKR 2020

Stockholms stads kommunfullmäktige har i budget för år 2021 gett arbetsmarknadsnämnden i uppdrag att ta fram en handlingsplan för hur ASF kan främjas. Handlingsplanen ska fokusera på den innersta kärnan i illustrationen ovan. Föreliggande utredning som är underlag för handlingsplanen hanterar inte frågor om socialt företagande generellt eller frågor om social innovation generellt, även om mycket av det som tas upp gäller alla sociala företag och kan bidra till social innovation.

Det finns inga juridiskt bindande formuleringar som styr eller definierar vad ett arbetsintegrerande socialt företag är. Olika aktörer använder olika definitioner. Det har i en mängd sammanhang påtalats att detta är ett bekymmer för de myndigheter som vill främja ASF.¹

Den arbetsintegrerande verksamheten på ASF innebär att personer som ännu inte är redo för en anställning på den öppna marknaden arbetar utifrån sin förmåga och med handledning.

---

¹ SE t ex. TVV rapport 0335 Sociala företag i Sverige – kartläggning och dialog om definition.

Styrdokument

Stockholms stads budget

”Stockholms stads vision är att vara en ekonomiskt, miljömässigt och socialt hållbar stad där människor vill leva och åldras och låta sina barn växa upp. Stadens klimatpåverkan ska minska och livsmiljöerna ska vara goda och trygga. Detta kommer till uttryck i Vision 2040 – Möjligheternas Stockholm”

”I agendan är en central princip att ingen ska lämnas utanför vilket är en viktig utgångspunkt i Stockholm där alla ska ges förutsättningar att leva självständiga liv och förverkliga sina drömmar.”

”I arbetet med återstarten efter pandemin är de globala målen i Agenda 2030 ett viktigt verktyg i arbetet för en hållbar återhämtning”

Nationell nivå

Regeringen har pekat ut sociala företag som en del av lösningen för att hantera dagens och framtida samhällsutmaningar.

Regeringens handlingsplan för arbetsintegrerande sociala företag från år 2010 skriver följande:

Med begreppet arbetsintegrerande sociala företag avses företag som driver näringsverksamhet (producerar och säljer varor och/eller tjänster):

- med övergripande ändamål att integrera människor som har stora svårigheter att få och/eller behålla ett arbete, i arbetsliv och samhälle
- som skapar delaktighet för medarbetarna genom ägande, avtal eller på annat väl dokumenterat sätt
- som i huvudsak återinvesterar sina vinster i den egna eller liknande verksamheter
- företag som är organisatoriskt fristående från offentlig verksamhet.²

Tidigare utredningar: arbetsmarknadsnämnden

Arbetsmarknadsförvaltningen fick 2015 i uppdrag att ta fram en rapport om sociala företag och idéburet offentligt partnerskap, som redovisades till arbetsmarknadsnämnden. I arbetet med rapporten förde arbetsmarknadsförvaltningen dialog med arbetsintegrerande sociala företag som verkade i Stockholm med omnejd, samt med Coompanion.

Utredningens slutsatser omfattar följande:

- De arbetsintegrerande företagens försäljning av varor och tjänster regleras av samma lagstiftning som för andra företag.
- Stöd till företag, ASF liksom andra, ska vara konkurrensneutralt. Arbetsmarknadsförvaltningen ger inte ersättning till anordnare av praktik, varken till ASF eller till andra företag.
- Det bästa formen av stöd för företag som bedrivs i organisationsformen förening, är föreningsbidrag. I Stockholms stad ansvarar stadsdelsförvaltningar för detta.
- Specifika tjänster som en offentlig aktör vill ha utförda, ska upphandlas eftersom det då finns en marknad att värna.
- Arbetsmarknadsförvaltningen ställer sig positiv till att utveckla arbetet med IOP.

---

² Regeringsbeslut (2010) Handlingsplan för arbetsintegrerande sociala företag. N2010/1894/ENT. Se även Regeringskansliet (2018) Regeringens strategi för sociala företag – ett hållbart samhälle genom socialt företagande och social innovation. N2018.04.

- Arbetsmarknadsförvaltningen ser att det ligger i arbetsmarknadsnämndens intresse att stödja verksamheter och aktiviteter som hjälper stockholmare att etablera sig på arbetsmarknaden.³

Arbetsmarknadsnämnden fick 2019 en rapport om arbetsmarknadsförvaltningens samverkan med civilsamhället. Civilsamhället, som även kan omnämnas som föreningsliv, ideell, idéburen eller frivillig sektor, definieras i enlighet med den proposition i frågan som kom 2009:

”Begreppet det civila samhället används i betydelsen av en arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen. Inom det civila samhället verkar bland annat ideella föreningar, stiftelser och registrerade trossamfund, men även nätverk, tillfälliga sammanslutningar och andra aktörer”.⁴

I de riktlinjer som förvaltningen tagit fram för arbetet görs en beskrivning av vilka möjligheter som finns för samverkan genom offentlig upphandling. I rapporten beskrivs hur samverkan kan genomföras i praktiken, t.ex. genom offentlig upphandling.

Vid ett upphandlingsförfarande inom LOU kan civilsamhället medverka på samma sätt som övriga utförare av tjänst. Civilsamhället lyfter dock att det finns en problematik kring detta, då många organisationer inte har resurser att svara på omfattande anbudsfrågor eller kan konkurrera om de villkor som gäller på den öppna marknaden. Civilsamhället har i olika sammanhang upplevt att deras särställning och mervärde inte fullt ut värderas i anbudsutvärderingar. Det finns emellertid en politisk vilja att undanröja hinder för civilsamhällets deltagande i upphandling och i samverkan med offentlig sektor.

I den nämnda rapporten 2019 är arbetsmarknadsförvaltningens slutsats att i de fall arbetsmarknadsnämnden vill samverka med civilsamhället och väljer att utforma samverkan genom upphandling, är det av vikt att arbetsmarknadsförvaltningen utformar avtal och avtalsuppföljning på ett sådant sätt att det är underlättat för civilsamhällets organisationer. Samverkan med civilsamhälle genom idéburet offentligt partnerskap (IOP) ska alltid följa Stockholms stads riktlinjer för IOP.⁵

---

³ AMN 2015-0340-01.02

⁴ Proposition *En politik för det civila samhället* Prop. 2009/10:55

⁵ AMN 2019-0540-1.3

Arbetsmarknadsförvaltningen genomförde 2019 också en uppföljning av de tre avtal om idéburet offentligt partnerskap som funnits sedan 2015. Utredningen visade att för två av verksamheterna har det uppstått marknadssituationer som gör att det inte längre är förenligt med stadens principer att ha kvar IOP. En av dessa verksamheter är sedan juni 2021 upphandlad och levereras av en ideell aktör. Den andra verksamheten pausades pga. pandemin och kommer att upphandlas hösten 2021.

Vad vet vi om vad som främjar ASF?

År 2018 presenterades Sveriges första strategi för socialt företagande.⁶ Strategin – som omfattar en bredare definition av företag än föreliggande utredning som fokuserar på Arbetsintegrerande företag – pekar ut fem prioriterade områden:

- Behov och efterfrågan
- Stärk företags- och rådgivningskompetensen
- Finansiering
- Tydliggör och mät effekterna
- Utveckla kunskap och mötesplatser

I en rapport från Tillväxtverket 2017 görs en kartläggning av vilka faktorer som bidrar till hållbarhet och stabilitet för Arbetsintegrerande sociala företag. Kartläggningen visar att följande faktorer bidrar till ett hållbart företagande för ASF:

- Aktivt arbete med tjänsteutveckling
- Näringslivskontakter
- Att leverera varor och tjänster med kvalitet
- Lång etableringsperiod
- Bra samverkan med köpare av arbetsintegrerande tjänster
- God ledning

ASF har två ben i sina affärsmodeller, det ena benet är arbetsintegrerande tjänster, vilket är en verksamhet som är svår att få att gå runt. Det andra benet behöver därför vara verksamhet som täcker de fasta kostnaderna. I Tillväxtverket rapport görs en analys av vilka orsaker som bidragit när ett ASF tagit beslut att avveckla. Analysen visar att de avvecklade företagen tycks ha haft alltför ensidigt fokus på arbetsintegrerande tjänster och inte utvecklat den andra delen av affärsmodellen.⁷

⁶https://www.regeringen.se/491b2f/contentassets/0f9a51b89db64c7490d310a9b05dee19/2018_sociala-foretag.pdf.

⁷ *Starkare tillsammans*, Tillväxtverket 2017

Framgångsfaktorer för samverkan med sociala företag Sveriges kommuner och regioner (SKR) kom 2020 ut med en handbok i samverkan med sociala företag. Denna handbok påtalar att många kommuner redan kommit långt i sin samverkan med sociala företag, men att det inte finns en färdig mall att arbeta efter. SKR har dock identifierat några faktorer som ofta är viktiga för god samverkan med sociala företag:

- stöd från den politiska ledningen
- politiskt fastställda styrdokument och handlingsplaner
- en genomtänkt plats i organisationen som har ansvar för genomförandet
- en intern samordningsfunktion som samlar kompetenser och expertis från olika verksamhetsområden
- en extern samverkansstruktur där kommunen eller regionen kan ha dialog och utbyte med sociala företag och andra relevanta aktörer.

Vilka möjligheter till stöd och främjande har ASF i samhället generellt idag?

Coompanion

Coompanion är en kooperativt ägd organisation som finns över hela landet. De har ett nationellt uppdrag, finansierat av Tillväxtverket att ge kostnadsfri företagsrådgivning till personer och organisationer som är intresserade av att starta företag tillsammans. Coompanion i Stockholmsregionen erbjuder tjänster och utbildningar riktade främst till medlemsägda, idéburna och sociala företag. Företagen kan få stöd i att utveckla styrelsearbetet eller med processledning. Coompanion erbjuder även utbildningar i ledarskap och workshop kring affärsutveckling.

Coompanion är en av tre leverantörer med kunskap om den sociala ekonomin, inom företagsrådgivningssystemet i Stockholm. För år 2021 har de ett avtal som innebär att de ersätts per genomförd rådgivning. Tidigare, fram till och med år 2020, hade Coompanion ett entreprenörstöd som omfattade 800 000 sek per år.⁸ Vid samtal med företrädare för Coompanion framgår att de från 2021 och framåt kommer att ha begränsade möjligheter att erbjuda samma tjänster som tidigare, eftersom de uppfattar att det nya ersättningssystemet inte möjliggör samma bredd av tjänster. Det handlar enligt Coompanion t ex om att de ASF som startar endast

---

⁸ Uppgift från Agresso. En sökning visar på faktura entreprenörstöd halvår 2020 400 000,00 samt fakturor för rådgivning 2021.

kan få enstaka rådgivningstillfällen, inte något mer omfattande stöd i uppstartsfasen vilket de fick tidigare.

Skooppi

Skooppi är en svensk intresseorganisation som funnits sedan år 2000, från början med målsättning att stödja sociala arbetskooperativ. Sedan 2013 omfattar organisationen alla arbetsintegrerande sociala företag som motsvarar den definition som organisationen använder (en definition som omfattar att ett ASF ska skapa delaktighet för medarbetarna genom ägande, avtal eller på annat väl dokumenterat sätt).

Skooppi har tillsammans med Tillväxtverket tagit fram en SIS-certifiering för ASF.⁹ Certifieringen syftar bland annat till att vara ett verktyg i kommunikation med myndigheter, för att på ett snabbt sätt visa ett kvitto på en aktörs tillhörighet till ASF-definitionen och på kvalitativ verksamhet. Att genomgå certifieringsprocessen innebär i sig ett lärande för företaget och höjer organisationens förmåga att styra och utföra verksamhet av god kvalitet.

Famna

Famna är riksorganisationen för idéburen välfärd. Liksom Skooppi arbetar organisationen med att stärka medlemmarnas systematiska kvalitetsarbete och erbjuder sina medlemmar utbildningsinsatser. Famna omfattar organisationer som bedriver ASF, liksom en rad organisationer inom andra verksamheter t ex kvinnojourer och boenden.

Famna verkar för en samlad politik för idéburna organisationer som bedriver sin verksamhet utan vinstsyfte och bedriver påverkansarbete inom området.

Nysta

I juli 2020 gick fem stora paraplyorganisationer inom civilsamhället samt en högskola samman och initierade Nysta; *Civilsamhällets nystartsgrupp för ett nytt samhällskontrakt*. De fem grundarna är Civos, Famna, Forum, Giva Sverige, Fremia samt Ersta Sköndal Bräcke högskola.

Nysta har som ambition att arbeta fram konkreta förslag på hur civilsamhället kan bidra till samhället. Nysta har bl. a. startat en

⁹ SIS: Svenska institutet för standarder, som är en del av ISO och som är den aktör i Sverige som får ta fram standarder som är giltiga internationellt.

parlamentarisk referensgrupp för att involvera beslutsfattare i diskussioner om policy och lagstiftning.

Nysta arbetade 2021 fram en rapport med 100 förslag till ”ett stärkt samhällskontrakt”. De flesta av förslagen berör nationell nivå.

Några av huvudförslagen är följande:

- Civilsamhället ska vara en självklar part i samhällsfrågor.
- Regeringen bör ge Arvsfonden i uppdrag att stödja investeringar och innovation inom idéburen sektor.
- Reformera beskattningen av icke-vinstdrivande aktörer.
- En ny lag om idéburet offentligt partnerskap och en lag om definition av idéburna aktörer i offentligt finansierad välfärdsverksamhet

”Vilse i stöddjungeln?”

Tillväxtverket kom 2017 med en rapport med titeln *Vilse i stöddjungeln?*. Rapporten har inte ASF i fokus, utan sociala entreprenörer generellt. För den som vill veta mer om hur stödsystemet (ibland används begreppet ekosystemet) för socialt inriktade aktörer ser ut i Sverige, kan denna rapport ge en bredare bild.

Figur 2 Ekosystem för socialt företagande. Tillväxtverket 2017.

Dialog med arbetsintegrerande sociala företag i Stockholm

Det budgetuppdrag som arbetsmarknadsförvaltningen fick i budget 2021 omfattade att ha dialog med berörda företag.

Dialogmöte

De arbetsintegrerande sociala företagen i Stockholms län och deras intresseorganisationer bjöds in till ett dialogmöte den 27 april 2021. Inbjudan gick ut till ca 30 aktörer, cirka 15 aktörer deltog vid mötet som genomfördes som ett digitalt möte.

Vid mötet presenterade tjänstepersoner från arbetsmarknadsförvaltningen det uppdrag de fått och sedan genomfördes diskussioner i tre grupper. Den diskussionsfråga som ställdes och som var utgångspunkten för dialogen var *Vilka behov ser ni som staden skulle kunna möta?* Som hållpunkter för tankarna presenterades även fem områden:

1. Kompetensutveckling
2. Upphandling
3. Nätverk
4. Företagsrådgivning
5. Myndigheternas kunskap

De synpunkter som kom fram i dialogen redovisas nedan. Den fråga som engagerade mest och där flest deltagare tog upp att de såg möjligheter för staden att främja ASF var *upphandling*.

Figur 3 Redovisning av dialog 210427

Upphandling

Företagen efterfrågar från staden:

- Riktade upphandlingar
- Reserverade kontrakt
- Anpassa upphandlingar så att små aktörer kan delta
- Sociala villkor
- Inventera vilka tjänster kommunen köper och undersök om ASF kan erbjuda dem
- Garantera köpta platser. Stabil finansiering oavsett om platserna är fyllda
- Långsiktiga relationer
- ASF har investerings-pucklar, ta hänsyn till det

Nätverk

Företagen efterfrågar från staden:

- Samverkan med andra ASF och med andra företag
- Övr näringsliv vill bidra, skapa möjligheter för dem att få info och kontakt
- Incitament att göra affärer med varandra
- Fler träffar som denna
- Sthlms stad borde synliggöra ASF för övriga näringslivet, i de nätverk som finns.
- "hela kedjan" – vad händer efter ASF för individ som tränat?

Kompetensutveckling

Företagens behov:

- Coachning inom verksamheten
- Kunskap att driva företag
- Förståelse för varandras drivkrafter
- Kunskap om upphandling
- Handledarutbildning
- MI
- Effektmätning

Synpunkt om kompetensutveckling för ASF: Den sker bäst mellan ASF, det efterfrågas inte att staden ska tillhandahålla detta.

Företagsrådgivning och finansiering

Företagens behov:

- Professionalisering som rehabiliterande aktör.
- Förbättra ASF affärsmässighet

Företagen efterfrågar från staden:

- SBR borde inkludera ideella föreningar i inbjudan till företag.
- Bidra till att företag får tillgång till kapital: Mikrofonden, Ekobanken, JAK

Myndigheternas kunskap

Kommunen behöver mer kunskap om vad ASF är och vad det inte är, varför ASF behövs.

- Ökad kunskap om målgrupper
- Ökad förståelse för vilka målgrupper som ASF är minst lika bra som kommunen på att stötta
- Tydliggör ansvaret mellan Stockholms stad och ASF (tydligare dela ansvar för målgrupper).
- Kunskap på alla nivåer
- Fånga upp eldsjälar och utbilda dem
- Gör studiebesök

Övriga idéer i dialogen

- Det vore bra om det fanns en gemensam säljorganisation som i Göteborg
- Det vore bra om det fanns en social investeringsfond som Danske social kapitalfond
- Gör kostnadskalkyler och jämför stadens insatser med ASF insatser.
- Uppmärksamma sektorn genom att utse "Årets ASF"

Samt diskussioner om hur kommunen kan använda Skoopis certifiering av företag eller på annat sätt ha insikt om kvaliteten i de arbetsintegrerande tjänster som företagen levererar.

Dialog med Skoopi

Dialogmötet med de 15 aktörerna fördjupades genom enskilda möten med de två organisationerna Skoopi och Famna.

Skoopis har extern finansiering för projektet ASF Lyfter¹⁰. Projektet ASF Lyfter som pågår 2021-2022 arbetar inom ett antal områden med att utveckla förutsättningarna för ASF.

Arbetsmarknadsförvaltningen har påbörjat en dialog med projektet och har genomfört ett möte i juni 2021. Samarbetet förväntas fortsätta hösten 2021.

Projektet arbetar med ett antal utvecklingsområden som Skoopi och medlemsorganisationerna har identifierat som de prioriterade behoven för ASF i Sverige. Dessa områden framgår nedan.

Utvecklingsområden projekt ASF Lyfter

Certifiering (få fler företag att certifiera sig) – stärker kvaliteten i företagens leverans; kan användas som kvalitetsgaranti i upphandlingar

Kompetenshöjande insatser till ASF

Kommunikation till sociala företag om hur de kan bli arbetsintegrerande

Undersöka, tydliggöra och förenkla vägar till **finansiering** för ASF där också effekten av insatt kapital tydliggörs

Effektmätning

Skapa en nationell säljagentur "social trade"

Skapa ett dataregister över ASF (ta över och utveckla tidigare Sofisam)

Dialog med arbetsmarknadens parter kring vilka uppdrag ASF kan utföra

Arbetsmarknadsförvaltningen har identifierat möjligheter att bidra till projektets utvecklingsarbete genom att delta i dialog och bidra med kunskap. Det kommer att ske genom att tjänstepersoner från

¹⁰ Projektet ASF Lyfter ägs av Skoopi och genomförs i samverkan med bl a Arbetsgivarförbundet KFO, Coompanion och Mikrofonen Sverige

arbetsmarknadsförvaltningen eller andra inbjudna deltar som dialogpart eller lämnar synpunkter kring följande delar i projektet

- Arbetsmarknadsförvaltningen kommer att delta som en dialogpart i utveckling av en säljorganisation för sociala företag och t ex bidra med information om hur stadens inköp styrs och organiseras.
- ASF Lyfter utvecklar metoder för effektmätning av samhällsnytta. Amf kommer att lämna synpunkter på arbetet.
- Stockholms stad metod för arbetsdifferentiering av tjänster är intressant för projektet att arbeta med och utveckla i de dialoger projektet har med arbetsmarknadens parter. Arbetsmarknadsförvaltningen deltar i dialog kring frågan och Jobbtorg Stockholm kommer att bidra med kunskap och erfarenhet inom utvecklingsarbetet.
- Stockholms stad samverkar som mottagande part i den del av utvecklingsarbetet som relaterar till en databas över företagen. Det register över ASF som tidigare administrerades av Tillväxtverket ("Sofisam"), kommer att tas över av Skoopi. Inom projekt ASF Lyfter utvecklas formerna för det nya registret och hur det ska vara tillgängligt digitalt. Tillgången till ett sådant register är en förutsättning för att Stockholms stad t ex ska kunna inkludera dessa aktörer i de nätverk som nämnts.

Dialog med Famna

Famna har nyligen startat ett nationellt nätverk kring arbetsmarknadsfrågor och deltar i en förstudie inför kommande period av finansiering från Europeiska Socialfonden. En fråga som hanteras i denna studie handlar om hur Famnas medlemmar kan visa och dokumentera resultat av hur de stöttar personer till arbete eller studier.

Famna har arbetat med att utveckla mät- och uppföljningsmetoder som det är intressant för Stockholms stad att ha kännedom om och använda som underlag t ex dialoger inför inköp.

Famnas medlemmar har erfarenhet av att leverera tjänster både inom LSS så som stödboende och att komplettera dessa med arbetsmarknadsinriktade tjänster. Famna är därför en given dialogpart i det fortsatta arbetet för Stockholms stad.

Sammanfattning av företagens uttryckta behov

ASF i Stockholm och deras intresseorganisationer så som Skoopi och Famna har i de ovan redovisade dialogerna framfört vilka behov de har och hur de vill att Stockholms stad främjar ASF. Utredningen har anpassats efter vilka behov företagen själva har uttryckt och det är inom dessa områden som handlingsutrymme utretts och aktiviteter formulerats i handlingsplanen.

Sammanfattning av företagens behov

Upphandling

- företagen vill att Stockholms stad köper varor och tjänster
- företagen vill att Stockholms stad köper arbetsintegrerande tjänster på ett sätt som ger garantier för inkomst (behoven diskuteras även på departementsnivå, det är inte endast en fråga om vad som kan göras på kommunal nivå)

Nätverkande

- företagen förväntar sig att bli inkluderade i stadens och SBR:s nätverk för företagare, så som Integrationspakten och SBR:s nätverk
- Företagen vill etablera en dialog med Stockholms stad, för samverkan och gemensamma utvecklingsfrågor.

Företagsfrämjande och finansiering

- Företagen förväntar sig att få tillgång till företagsfrämjande insatser som har god kunskap även om socialt företagande.
- Företagen vill ha bättre möjligheten att få tillgång till kapital (behoven diskuteras även på departementsnivå, det är inte endast en fråga om vad som kan göras på kommunal nivå)

Kompetensutveckling inom ASF

- Företagen påpekar att kompetensutveckling av ASF bör ske genom ASF. Projektet ASF Lyfter har insatser för kompetensutveckling. Eftersom det är en viktig fråga för företagen, även om det inte finns en efterfrågan om stöd från staden, så identifierar utredningen och handlingsplanen hur de föreslagna aktiviteterna kan bidra till kompetensutveckling inom ASF.

Samordningsförbundets handlingsutrymme

Den 1 januari 2004 trädde lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser i kraft (Finsam). Lagen gör det möjligt för myndigheter att samverka finansiellt.

I Stockholm finns Samordningsförbundet Stockholms stad vars roll är att stödja samverkan mellan medlemsorganisationerna Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Region Stockholm och Stockholms stad. Förbundet kan finansiera insatser för personer i behov av stöd från flera myndigheter.

ASF erbjuder värdefulla arbetsintegrerande verksamheter för Samordningsförbundets målgrupp som ofta behöver mycket stöd i en tillåtande miljö.

Samordningsförbundet Stockholms stad har tagit fram och beslutat om ”Policy för Arbetsintegrerande Sociala Företag (ASF) för Samordningsförbundet Stockholm Stad”.¹¹ Samordningsförbundet stöttar stadens ASF på olika sätt. Nedan är några förslag som redan är på gång och andra som behöver utredas vidare.

1. Samordningsförbundet kan erbjuda arbetsträning på ett ASF inom ramen för den befintliga upphandlingen där ett antal ASF blivit godkända som anordnare.

Kommentar: Diskussioner pågår mellan förbundet och ett antal ASF hur kvaliteten och ersättningen bättre kan stämma överens.

2. Samordningsförbundet kan finansiera en handledare på ett ASF som erbjuder insatser för förbundets målgrupper.

Kommentar: För att personen som arbetstränar ska stärkas på ett relevant sätt krävs att den arbetsintegrerande insatsen är av hög kvalitet. Det kräver bland annat god handledning, vilket oftast innebär en utbildad handledare. Det kan vara svårt för ett ASF att finansiera en utbildad handledare då kostnaden behöver hämtas in genom den försäljning som företaget gör av produkter eller tjänster.

Samordningsförbundet kan stötta företagen genom att finansiera handledare. Denna lösning kräver dock att personen är anställd hos någon av förbundets medlemmar.

Stockholms stad skulle kunna främja ASF genom att erbjuda utbildning till handledare och genom att stå som arbetsgivare de gånger Samordningsförbundet kan finansiera handledare. Sådana lösningar har använts.

3. Samordningsförbundet kan köpa nya tjänster inom arbetsmarknadskunskap så som *kvalificerat studiebesök* på ett ASF för förbundets målgrupper i samråd med ASF.

---

¹¹ Se [Samordningsförbundets hemsida](#)

Kommentar: Förbundets målgrupper kan ha behov av att närma sig en arbetsträning i ett lugnt tempo och ett kvalificerat studiebesök kan vara en lösning.

4. Samordningsförbundet kan köpa tjänster (t.ex. konferens, catering) från ett ASF.
5. Samordningsförbundet kan uppmana förbundets medlemmar att använda sig av tjänster från ASF.
6. Samordningsförbundet kan vara medarrangör för inspirationsdagar och seminarier tillsammans med förbundets medlemmar och ASF för att sprida kunskap om ASF.
7. Samordningsförbundet kan ha en uppdaterad lista med länkar till stadens ASF på förbundets hemsida.

Samordningsförbundets policy (2018)

Strukturövergripande insatser

- Samverka med ASF för att stödja människor som är i behov av rehabilitering och arbetsträning för att de ska få möjlighet till arbete och sysselsättning
- Skapa långsiktiga och rimliga förutsättningar för fler och växande ASF genom upphandling samt genom samarbetsavtal t ex IOP (idéburet offentligt partnerskap)
- Öka kunskapen om ASF och dess villkor genom att synliggöra dem internt inom förbundet samt hos Stockholm stad, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan samt Stockholm Läns Landsting
- Mobilisera och utveckla en stödstruktur för ASF för Stockholm stad samt anpassad stödstrukturen för stadsdelarna
- Följa utvecklingen om ASF nationellt, regionalt, lokalt samt hos våra samverkanspartners.
- Strategiskt påverkansarbete till myndigheter, beslutfattare och näringsliv
- Arrangera inspirationsdagar, seminarier eller studiebesök om ASF.

Individeriktade insatser

- Erbjuder arbetsförberedande och arbetslivsinriktade insatser för målgruppen på ASF
- Utbildning om ASF för Samordningsförbundets målgrupp
- Finansiering av handledare, anställd hos någon av parterna, för att stödja målgruppen på ASF.

Policyn omfattar även rubriken "vad ska samordningsförbund undvika att göra?"

I detta avsnitt listas fyra punkter som inte är förenliga med lagstiftarens intentioner.

Samordningsförbunden ska inte:

- ge stöd till enskilda näringsidkare i form av kontantbidrag
- starta och utveckla ASF
- vara medlem i ASF eller i intresseorganisationer
- finansiera kompetensutveckling till anställda på ASF t.ex. affärsutveckling.

Stockholms stads handlingsutrymme

Utredningen beskriver Stockholms stads handlingsutrymme inom tre områden som identifierats som relevanta. Inriktningen på dessa tre områden är framtagen i dialog med arbetsintegrerande sociala företag i regionen och bygger på lärdomar från andra regioner, kommuner, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och Tillväxtverket.

De tre områdena är:

- Nätverkande
- Företagsrådgivning, företagsutveckling och finansiering
- Upphandling

Stadens handlingsutrymme inom de tre områdena beskrivs i följande avsnitt. För varje område beskrivs också hur aktiviteter inom området stärker kompetensen i de lokala arbetsintegrerande sociala företagen..

Nätverkande

När aktörer från både samma och olika sektorer och branscher möts och interagerar skapas möjlighet till samtal och erfarenhetsutbyte – som i sin tur kan leda till nya perspektiv, insikter, kunskaper, samarbeten och affärsmöjligheter. Det samma gäller för möten mellan närings- och föreningslivet och stadens beslutsfattare och tjänstepersoner.

Stockholms stad faciliterar idag ett antal olika nätverk och möten med olika kanaler för interaktion och kommunikation. I dessa bör arbetsintegrerande sociala företag ha en given plats. Det kan handla om medlemsnätverk, företagsdialoger, rundabordssamtal med mera. I det följande beskrivs vad staden kan göra för att främja ASF inom befintliga nätverk, liksom ett antal förslag på hur samverkan och nätverkande med ASF kan utvecklas.

Integrationspakten – medlemsnätverk för en inkluderande arbetsmarknad

Integrationspakten är Stockholms stads medlemsnätverk för arbetsgivare och organisationer som på olika sätt vill dra sitt strå till Stockholm och bidra till en mer inkluderande arbetsmarknad och stad. Nätverket samlar i juni 2021 över 300 medlemmar från både privat näringsliv, civilsamhället och offentlig sektor. Flera arbetsintegrerande sociala företag är redan medlemmar i Integrationspakten.

Integrationspakten har tre inriktningsmål:

- Samla organisationer som vill bidra till integration i ett nätverk för samverkan och innovation
- Förstärka stadens arbete med att möta arbetsgivares efterfrågan på kompetens
- Förstärka stadens arbete med att korta vägen till svenska språket, utbildning och jobb

Medlemmar i Integrationspakten erbjuds en plattform för:

- inspiration och kunskap
- utbyte av idéer och erfarenheter
- synliggörande av sitt engagemang
- möjligheter till nya samarbeten och affärsmöjligheter och
- en tätare dialog med staden och möjlighet för fördjupat samarbete

Förslag på aktiviteter för att främja ASF

- ✓ Bjuda in samtliga kända ASF att bli medlemmar inom Integrationspakten (IP), med möjlighet att ta del av det som medlemsnätverket erbjuder i form av nätverkande, kommunikation och möjlighet till samverkan och innovation
- ✓ Anordna medlemsaktiviteter i Integrationspakten (såsom större medlemsträffar, mindre medlemsmöten) med teman som präglas av ASFs bidrag och behov.
- ✓ Anpassa kommunikation från Integrationspakten så att den speglar ASFs bidrag och behov.
- ✓ Bjuda in minst ett ASF till Integrationspaktens referensgrupp som representerar medlemmarna i dialog med staden kring medlemsnätverkets syfte och inriktning.

Övriga externa och interna sammanhang

Förutom Integrationspakten sker möten med företag på olika sätt och i olika forum, bland annat genom Invest Stockholms lokala företagsdialoger, stadsdelsförvaltningars lokala dialoger om platssamverkan, Visit Stockholms Besöksnäringsforum, Rundabordssamtal et cetera.

Det finns även interna nätverk och enheter inom staden som exempelvis upphandlarnätverket eller stadsledningskontorets enhet för strategiskt inköp. De arbetsintegrerande sociala företagen kan med fördel bjudas in till samtliga nätverk och träffar för att ta del av den dialog och det kunskapsutbyte som sker där. Ett mervärde för ASF skulle kunna vara att de kontakter och den kunskap som de kan

ta till sig i dessa sammanhang möjliggöra för fler ASF att delta i upphandling och lägga anbud på kontrakt för tjänster och produkter.

Förslag på aktiviteter för att främja ASF

- ✓ Bjuda in samtliga kända ASF till företagsdialoger arrangerade av Stockholm Business Region.
- ✓ Arrangera tillfällen för kompetensutveckling för ASF, så som upphandlings- och anbudsskola.
- ✓ Aktiviteter för att sprida den metod för Arbetsdifferentiering (se s. 39) som staden använder, så att andra arbetsgivare i Stockholm börjar använda metoden för att identifiera tjänster som de kan köpa av ASF.
- ✓ Arrangera regelbundna arbetsmöten mellan ASF och samordnande funktioner och tjänstepersoner inom Stockholms stad. En sådan grupp föreslås ha återkommande dialog med företrädare för ASF, för kunskapsutbyte, gemensamma aktiviteter, definiera ömsesidiga åtaganden etc.
- ✓ Fortsatt dialog med projektet ASF Lyftet och med Famna.

Nätverkande - möjliga aktiviteter (2021-2024): något större steg

- Arrangera rundabordssamtal med relevanta chefer med ansvar för förvaltningars och bolags inköp för att särskilt belysa behov och möjligheter för samverkan mellan staden och ASF.
- Arrangera tillfällen då företrädare för staden och för ASF får möjlighet att samverka kring utvecklingsmöjligheter

Nätverkande - möjligheter (2021-2024) för en tydligare styrning mot att främja ASF

- Sätta mål för antal eller andel ASF av Integrationspaktens Plusmedlemmar/Jobbpartners.
- Årligen tillsammans med företrädare för ASF ta fram en stadsövergripande aktivitetsplan för samverkan med ASF med ett antal dialogtillfällen och nätverk inskrivna. I en sådan plan kan det även vara möjligt att skriva in parternas respektive åtaganden. Förslag på åtaganden för ASF skulle kunna vara att vara ambassadörer för IP, att de samlade sig för gemensam dialog gentemot staden. Genom en sådan plan kan vi tydliggöra varandras förväntningar och gemensamma utvecklingsområden.

Hur aktiviteter inom området ”nätverkande” stärker kompetensen hos ASF

Nätverken är metoder för att stärka kompetensen både inom ASF, genom att de kan bidra med kunskapshöjande aktiviteter, och kompetensen om ASF inom organisationen, genom att de medarbetare som deltar också stärker sin förståelse för ASF:s villkor och förutsättningar.

Företagsrådgivning, företagsutveckling och finansiering

Den nationella strategin för socialt företagande från 2018 pekade ut företagsrådgivning och finansiering som två prioriterade områden.

Tillväxtverket gjorde för några år sedan en studie av sociala företags möjligheter att ta del av företagsrådgivning på nationell nivå. Studien visade att de generella strukturerna för företagsrådgivning hade begränsad kunskap om denna typ av företag. En stor utveckling har skett de senaste åren. *Starta eget Stockholm* har auktoriserat Center för socialt företagande i Sverige AB (utsprunget ur Stockholms universitet) Coompanion, NGO Factory samt Bling som leverantörer av rådgivning. Dessa aktörer har gedigen erfarenhet av att arbeta med socialt företagande. Dessa tre aktörer har under 2021 sammanlagt gett rådgivning till 14 personer. (Enskild rådgivning 1 timme eller en serie rådgivningstillfällen upp till 5 timmar.¹²)

Arbetsmarknadsförvaltningen har i tidigare utredningar påtalat att det *inte* är en god idé att starta alternativa strukturer för stöd och rådgivning till sociala företag. Studier har visat att det inte är till företagets fördel att bli särbehandlade, tvärtom ökar deras möjligheter när de generella systemen lär sig om deras villkor och ger dem tillgång till samma strukturer som övriga företag tar del av.

Genom systemet med auktoriserade företagsrådgivare har Stockholm redan ett system som ger ASF goda möjligheter att ta del av företagsrådgivning. För att främja ASF kan det ändå vara aktuellt att sprida kunskapen om att denna möjlighet finns. Tjänsten *Starta eget Stockholm* är inriktad på rådgivning under företagsstarten. En möjlighet att främja ASF skulle kunna vara att utveckla tjänsten och möjliggöra mer stöd i affärsutveckling (både för ASF och för andra företag).

Förslag på aktiviteter för att främja ASF

- ✓ SBR välkomnar ASF och sprider information om de möjligheter till rådgivning och stöd för affärsutveckling som finns genom nyföretagarrådgivningen, Starta eget Stockholm.
- ✓ Förtydliga möjligheten att företag kan använda företagsrådgivning (t ex av Coompanion) mer och för stöd i affärsutveckling, inte bara som enskilt rådgivningssamtal inför start av verksamhet.
- ✓ I dialog med auktoriserade företagsrådgivare, SBR och företrädare för ASF utveckla företagsrådgivningen så att ASF kan få mer stöd i sin affärsutveckling, utöver det stöd som idag ingår i företagsrådgivningen.
- ✓ Öka kunskapen om ASF hos de företagsrådgivare som har auktorisation av Stockholms stad, för att ge god service i nyföretagarrådgivningen, Starta eget Stockholm.
- ✓ Öka kompetensen om ASF hos den lotsfunktion som staden har för företagare. (placerad på serviceförvaltningen bekostad av SBR).
- ✓ SBR och Visit Stockholm ska göra flera insatser för att säkerställa att ASF bjuds in till olika ordinarie verksamheter. Det kan t ex handla om att sprida nyhetsbrev till dessa företag, bjuda in dem till webinarier, och om att ta med dem och framhålla dem i den statistik bolagen tar fram.
- ✓ Öka antalet ASF som SBR når ut till genom att årligen uppdatera kundregister med aktuella ASF.
- ✓ Synliggöra vilka befintliga forum och vilka kunskapsstärkande delar som kan vara av intresse för ASF (ex, Besöksnäringsforum, företagsdialog, kunskapsplattformar som t.ex. [https://professionals.visitstockholm.com/sv/varskap-stockholm/.](https://professionals.visitstockholm.com/sv/varskap-stockholm/))

Finansiering av företagande, socialt företagande och ASF

Tillgång till kapital är ett behov som ASF likväl som andra företag har. Det är en förutsättning för att kunna bedriva verksamhet och en nyckel till tillväxt. För sociala företag generellt är tillgången till externa finansieringskällor begränsad. För dessa företag är det ofta dessutom så att ägarkapitalet är mycket begränsat. Kommersiella banker och investerare har svårt att förstå affärsmodellerna då de inte passar in i de traditionella bedömningsstrukturer som används, vilket t ex kan vara återbetalningsförmåga och förekomsten av säkerhet för att garantera lånet.

Utöver kommersiella banker finns det även offentliga aktörer som erbjuder lån och krediter till företag, exempel på sådana aktörer är Almi och Norrlandsfonden. Enligt rapporten från Tillväxtanalys¹³ från 2011 har ett mindre antal ASF fått stöd via Almi och genom stödformen ”regionalt bidrag till företagsutveckling”. Under perioden 1995-2010 rör det sig om totalt ca 2 miljoner kr - en mycket blygsam summa, enligt rapportförfattarna.

Utvärderingen av Tillväxtverkets program för socialt företagande, som genomfördes år 2020 konstaterar att utmaningen med finansiering kvarstår och det finns behov av fler modiga finansiärer och investerare. Det har dock hänt en del och flera större kommuner och regioner har hittat konkreta sätt att främja den sociala ekonomin när det gäller finansiering. Det finns även exempel från andra länder som kan inspirera. Några av dessa exempel redovisas här. Därpå följer förslag på hur Stockholms stad kan främja ASF inom området.

Regional mikrofond kan ge kreditgarantier

Mikrofonden är en ekonomisk förening som erbjuder kreditgarantier för banklån till kunder inom den sociala ekonomin. Organisationen ägs av sina medlemmar, är regionalt och nationellt organiserad samt ej vinstdrivande. Mikrofonden vill bidra till att den sociala sektorn rör sig från föreningsstöd mot marknadsanpassning och finansieringsmognad. Det fonder gör att erbjuda kreditgarantier så att organisationer inom den sociala ekonomin kan få lån som de annars inte hade fått.

Den offentliga sektorn kan bidra på två olika sätt: genom verksamhetsstöd till en regional mikrofond och genom att placera kapital i fonden. Det vanligaste sättet för offentliga organisationer att samverka med Mikrofonden är genom ett villkorat lån mellan offentlig sektor och Mikrofonden. De flesta offentliga investerare i Mikrofonden har valt att inte ta ränta på lånet och inte heller begära ränta av de föreningar och kooperativ som beviljas finansiering. Istället ser de till avkastning i form av samhällsnytta.

Figur 4 Mikrofonden - så fungerar det. Källa mikrofonden.se

Några kommuner har valt att göra investeringar i Mikrofonden.

Exempel från andra kommuner

I Göteborg har Business Region Göteborg¹⁴ haft ett avtal med Mikrofonden Väst för garantier och finansiering. Utlånat belopp från staden uppgick till 5 miljoner kronor.

Uppsala kommun tog för några år sedan fram "Riktlinjer för stöd till sociala företag". Uppsala kommun har sedan gjort på liknande sätt som Göteborg, lånat ut pengar till en regional mikrofond för att denna i sin tur ska kunna garantera lån i affärsbanker så att kapital tillgängliggörs för den sociala ekonomin. I Uppsalas fall är utlånat belopp 10 miljoner kronor.

Sociala investeringsfonder

I Storbritannien, USA, Kanada och Frankrike har staten inrättat en investeringsfond med syfte att främja socialt företagande.

Detsamma har föreslagits av Entreprenörskapsforum i Sverige.¹⁵ Även ASF-projektet Kugghjulet efterfrågar detta i sin slutrapport 2020.¹⁶ I Danmark finns Social kapital fond som är en dansk

¹⁴ Business Region Göteborg AB är ett helägt, icke-vinstdrivande dotterbolag till Göteborgs stad, som representerar 13 kommuner i regionen och ansvarar för näringslivsutveckling i dessa kommuner och i Region Göteborg.

¹⁵ Larsson M och Palmberg J, 2015: Vad betyder social i Sociala Innovationer?

¹⁶ Från utanförskap till inkludering en rapport framtagen av projekt Kugghjulet, 2020

investeringsfond som inriktar sig på danska och svenska företag med goda möjligheter till tillväxt och som har ett positivt socialt inflytande i lokalsamhället. De lägger särskilt fokus på företag som har 25-250 miljoner danska kronor i intäkter och 10-249 anställda. Investeringsstorleken ligger vanligtvis på minst 10 miljoner DKK eller mer.

Stockholm har liksom andra regioner i Sverige och i andra länder inrättat en social investeringsfond. Denna fond har emellertid haft ett fokus och en inriktning som inte möjliggör kapitalstöd till ASF. Ett sätt att främja ASF skulle kunna vara att Stockholms stads fond för sociala investeringar inrättar en utlysning riktad till ASF. Ett första steg skulle vara att utreda denna möjlighet.

Sociala utfallskontrakt

Modellen för sociala utfallskontrakt bygger på det som internationellt kallas Social Impact Bonds. Utgångspunkten är att vissa sociala och hälsomässiga utmaningar kan mötas med en extra satsning på nya eller utvecklade insatser. Insatserna följs sedan upp och utvärderas genom utfallsmått som både kan visa på sociala, hälsomässiga och ekonomiska effekter för offentlig sektor. I modellen ingår också att dela finansiell risk mellan involverade parter om satsningen inte uppnår önskad utfall. Detta garanteras genom upphandling av utfallsbaserade avtal som säkrar att alla inblandade aktörer har incitament att arbeta för bästa möjliga effekter av arbetet. Detta har t ex prövats i Botkyrka, där kommunen själv investerat samtidigt som kommunens utförare är en av kontraktsparterna. Det finns en extern leverantör som upphandlats med utfallsbaserade avtal, vilket innebär att utförarnas kostnadstäckning till stor del är avhängig vilka utfall som uppnås.

Socialnämnden Stockholms stad har i budget 2021 fått i uppdrag att tillsammans med kommunstyrelsen ”utreda införandet av sociala utfallskontrakt mellan staden och näringslivet eller den ideella sektorn.” Ansvar för uppdraget ligger på enheten för Juridik, upphandling och föreningsstöd, som ännu inte har avrapporterat uppdraget.

Hässelby-Vällingby har testat sociala utfallskontrakt då stadsdelsförvaltningen samverkat med civilsamhället i en verksamhet som syftar till att bryta negativ utveckling mot kriminalitet. Projektet som är i genomförandefas benämns ”Modell för tidigt socialt stöd”. En analys kommer år 2022.

När erfarenheter och lärdomar från de satsningar som pågår i Stockholms stad finns samlade och analyserade, så kan det vara aktuellt att utreda om modellen med sociala utfallskontrakt kan bidra till att främja ASF.

Projektsamverkan

Projektfinansiering har varit en möjlighet för ett antal ASF att etableras och växa. Även om det inte är en finansieringsform som branschen själva förespråkar¹⁷ – eftersom det är kortsiktigt och ofta styrt av diverse projektfinansiärers aktuella utlysningar och riktlinjer – så kan det nämnas som en möjlighet.

En möjlighet för Stockholms stad att främja ASF är att vara öppen för att i projektansökningar ha med möjligheten att ta in ASF som samverkanspart. Det är relevant både i projekt finansierade av ESF och till exempel av Vinnova.

Idéburet Offentligt Partnerskap

Projektet Kugghjulet menade att IOP kan användas för att skapa långsiktig hållbarhet för ASF. I Stockholms stad finns ett antal IOP. Möjligheten att samverka kring arbetsmarknadsinsatser genom IOP med ASF är emellertid mycket begränsad. Anledningen till att det är mer begränsat i Stockholm än kanske i andra kommuner är att det finns många aktörer inom arbetsmarknadsinsatser i Stockholm, vilket gör att det finns en marknad och då är IOP inte en lämplig samverkansmodell. Denna begränsning och hur IOP kan användas tas upp i Stockholms stads riktlinjer för IOP.¹⁸

AMF genomförde 2019 en uppföljning av de tre avtal om idéburet offentligt partnerskap som funnits under arbetsmarknadsnämnden sedan 2015. Utredningen visade att för två av verksamheterna har det uppstått marknadssituationer som gör att det inte längre är förenligt med stadens principer att ha kvar IOP. Enligt beslut 2019 har två IOP avslutats. För en av dem är upphandling av motsvarande verksamhet klar.

Verksamhetsbidrag – föreningsbidrag

Det finns en typ av bidrag som är möjligt att söka för vissa typer av ASF. Det är ett bidrag som administreras av socialförvaltningen och som riktar sig till ideella föreningar. Bidraget är ett stöd till föreningar som kompletterar socialtjänsten.

---

¹⁷ Se t ex Kugghjulets slutrapport

¹⁸ AMN 2019-0540-1.3

Bidraget kan sökas av föreningar med verksamhet som riktar sig till målgrupper inom socialtjänstens ansvarsområde:

- personer med behov av stöd och hjälp utifrån sin sociala situation,
- personer som till följd av varaktiga funktionsnedsättningar möter svårigheter i det dagliga livet, samt till
- anhöriga till personer som omfattas av målgrupperna ovan.

Enligt nuvarande riktlinjer för föreningsstöd kan enbart ideella föreningar och stiftelser söka detta bidrag av socialnämnden. Många ASF har annan organisationsform än det, t ex är det vanligt med kooperativ som är en ekonomisk förening. Bidrag kan vara en möjliggörare för att starta och få igång ett ASF, men det är inte tillåtet för staden att ge bidrag till enskilda näringsidkare.

Företagsrådgivning - möjliga aktiviteter (2021-2024): något större steg

- Göra en utlysning från Stockholms stads fond för sociala investeringar, som möjliggör för ASF att få tillgång till lån eller krediter.
- Identifiera utlysningar av projektmedel (EU, Vinnova, Länsstyrelsen m fl.) som kan sökas i samverkan med ASF, antingen genom att staden söker som projektägare eller genom att staden är samverkanspart till den aktör som söker.

Företagsrådgivning - möjligheter (2021-2024) för en tydligare styrning mot att främja ASF

- Sätta mål för antal eller andel ASF av företag som får rådgivning.
- Sätta mål för antal ASF som deltar i olika event som SBR arrangerar.

Inköp och upphandling

Med inköp och inköpsarbete avses hela processen för att anskaffa varor, tjänster och entreprenader. Detta omfattar analys och strategisk planering inför ett inköp, upphandling, avrop och en aktiv avtalsförvaltning. Upphandling är en del av inköpsarbetet.

Enligt Stockholms stads Program för inköp 2020–2023 ska stadens inköpsverksamhet främja valfrihet, kostnadseffektivitet, miljö och klimat, social hållbarhet samt bedrivas utifrån målen i Agenda 2030. Stadens inköpsarbete ska bidra till en positiv samhällsutveckling och en inkluderande arbetsmarknad. Programmet nämner även att möjligheten att underlätta för den idéburna sektorn att delta i upphandlingar och valfrihetssystem ska tas tillvara.

Staden ska i sitt inköpsarbete alltid undersöka på vilket sätt det är möjligt att underlätta för olika typer av leverantörer att delta i stadens upphandlingar. Hänsyn ska tas till små leverantörers och idéburna sektorns specifika förutsättningar för att skapa en mångfald av aktörer.

Stockholms stads program för inköp fastställer att det av största vikt att en kontinuerlig intern och extern samverkan sker. Samverkan med leverantörsmarknaden ska syfta till kunskapsinhämtning och kunskapsspridning och ge möjligheter att dela erfarenheter.

En nyckelfaktor till framgångsrika inköp är förkunskapen om möjliga leverantörer, däribland de sociala företagen, vilka deras affärsområden är samt vilka varor och tjänster de säljer. Genom att enskilda tjänstepersoner och hela organisationens kunskap om ASF ökar, kan Stockholms stad främja ASF. I stadens inköpsprocess utgör de första processtegen, behovs- och marknadsanalys samt upphandlingsstrategi, viktiga delar av arbetet. Det är av betydelse att arbetsintegrerande sociala företag som potentiella leverantörer tänks in redan i detta skede. Stockholms stad är en decentraliserad inköpsorganisation där respektive nämnd ansvarar för nämndens inköp och upphandlingar. Samordning och insatser av stadsövergripande karaktär är Kommunstyrelsens ansvarsområde, varför eventuella uppdrag och insatser ska genomföras av stadsledningskontoret.

Begränsningar och kontroll

Stockholm är en särpräglad marknadsplats, med många leverantörer som kan leverera alla slags varor och tjänster som staden/stockholmarna har behov av och efterfrågar. De företag som

staden använder som leverantörer ska uppfylla samtliga krav i LOU och stadens generella krav på leverantör och tjänst.

Staden måste alltid följa LOU och oavsett belopp vid köp av en vara eller tjänst av en extern leverantör. Hänsyn och krav anpassas till varje specifik upphandlings omfattning och art. Tilltron till staden bygger på att stockholmarna uppfattar staden som opartisk, saklig och affärsmässig.

Stadens mål är att endast göra affärer med seriösa leverantörer. Alla nämnder ska ställa krav i sina upphandlingar på att leverantörer fullgör olika skyldigheter, det kan till exempel vara sociala klausuler som skrivs in, utöver krav på ekonomisk och finansiell ställning.

I konsekvens med fler upphandlade leverantörer behöver kontroll och avtalsuppföljning breddas med informationsinsatser om ASF för att säkerställa att myndigheten får avtalade tjänster till avtalad kvalitet.

Upphandling och inköp styrs av lagar, förordningar och stadens egen policy. Utrymmet att gynna en viss anbudsgivande organisation är – av goda skäl - i det närmaste obefintligt. Det är därför inte möjligt garantera utfall av inköpsförfaranden. Däremot kan insatser genomföras för att öka kunskap och intresse från ASF att fler inger anbud, och därmed öka möjligheterna för att ASF har det vinnande anbudet.

Avsnittets struktur

Avsnittet om inköp och upphandling är uppdelat i tre delar: först en del om förutsättningarna för Stockholms stad att upphandla arbetsmarknadsinsatser av ASF, därefter en del om förutsättningarna för inköp av andra varor och tjänster av ASF och sedan följer mer detaljerad information om de olika metoder och verktyg som nämnts i de två första delarna.

Tillämpningsanvisning Stockholms stads program för inköp**En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt. Mål:
En mångfald av aktörer och en väl fungerande konkurrens**

Alla stadens UM ska i så stor utsträckning som möjligt kommunicera sina inköpsbehov externt för att förbereda marknaden. Genom att ge marknaden kännedom om kommande upphandlingar, kan det bidra till ökat antal anbud och därmed förbättra konkurrensen. Ett exempel är den årliga plan för kommande upphandlingar som stadens nämnder ska ange i samband med verksamhetsplaneringen, och som publiceras på stadens webbplats.

Alla UM ska också i sitt inköpsarbete vara lyhörda och ta del av företags och andra aktörers idéer och möjlig utveckling av verksamheten. Både nya tekniska lösningar (exempelvis digitala) och nya arbetssätt ska uppmuntras så att kvaliteten i stadens verksamheter kontinuerligt kan utvecklas. I det sammanhanget ska hänsyn även tas till små aktörer och den idéburna sektorns förslag och synpunkter.

För att nå detta ska UM använda sig av dialog i olika former med exempelvis branschorganisationer och andra aktörer. Dialog bör föras både löpande och specifikt inför olika upphandlingar. Även erfarenhetsutbyte internt inom staden och externt med exempelvis andra offentliga aktörer, är nödvändigt för att öka kunskapen. Upphandlarnätverk och andra forum inom staden kan användas för att dela erfarenheter.

För att underlätta för leverantörer att lämna anbud i stadens upphandlingar, ska dessa utformas så att de inte innehåller onödiga hinder för att lämna anbud. UM kan exempelvis se över språk och utformning av upphandlingsdokumenten, för att det ska vara så enkelt som möjligt för leverantörer att ta till sig innehållet. Enligt programmet ska också krav som begränsar små och medelstora företags respektive idéburen sektors förutsättningar för att delta i upphandlingar i möjligaste mån undvikas.

Upphandling av arbetsmarknads- och arbetslivsinriktade insatser

Arbetsmarknadsförvaltningen, socialförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna har i sin verksamhet arbetslivsinriktade insatser. Ett antal uppdrag i budget 2021 relaterar till detta och pekar mot insatser som skulle kunna upphandlas av ASF.

Uppdrag i budget:

- Socialnämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna och kommunstyrelsen ta fram förslag på förändrade riktlinjer för att införa en ny form av sysselsättning inom socialpsykiatri.

Stadsdelsnämnderna ska

- förbättra möjligheterna till arbetslivsinriktade insatser och sysselsättning för personer med psykiska och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar,
- fortsätta arbetet med att öka möjligheterna för personer med funktionsnedsättningar att komma i arbete.

Inom den metod som Jobbtorg använder – Supported Employment, SE – får arbetsgivarna inte ersättning för att handleda aspiranter. För större delen av Jobbtorgens målgrupp (personer med ekonomiskt bistånd med arbetslöshetsrelaterade försörjningshinder) upphandlas inte några insatser, utan det är metoden Supported Employment och det stöd aspiranten får i handledningen på arbetsplats och av jobbcoach som är den gängse insatsen.

Det finns emellertid aspiranter som behöver längre tid i förberedelse inför ett reguljärt arbete. Jobbtorg Stockholm har därför identifierat behovet av arbetsförberedande insatser, som löper parallellt med arbetet inom Supported Employment och det stöd aspiranten har av sin jobbcoach. Några sådana tjänster har upphandlats.¹⁹

De upphandlingar som är genomförda och pågår, ska nogsam följande och utvärderas. Givet goda resultat av dessa upphandlingar bidra till att arbetsmarknadsnämnden genomför fler upphandlingar av arbetsförberedande insatser.

Ytterligare ett uppdrag i budget 2021 berör arbetsmarknadsinsatser: Kommunstyrelsen ska tillsammans med arbetsmarknadsnämnden och socialnämnden utreda gränsdragningen mellan sysselsättning med arbetsrehabiliterande inriktning och arbetsmarknadsnämndens insatser. I denna utredning är det relevant att identifiera vilka insatser i detta gränsland som ASF kan vara potentiella leverantörer

Det finns ett flertal modeller för att mäta stegförflyttning inom arbetsmarknadsinsatser eller effekter av insatser, som olika aktörer inom den sociala ekonomin har tagit fram, t ex har Skyddsvärnet en

---

¹⁹ Upphandling av ”Arbetsförberedande insats med yrkesinriktning för kvinnor långt ifrån arbetsmarknaden i ytterstaden” amf 2021/265

modell som de har använt under en längre tid. Både vid Umeå universitet och vid Lunds universitet har olika forskningsinitiativ också arbetat med frågan och utvecklar modeller.²⁰ Som tidigare nämnts är detta även en fråga som Skoopi arbetar med i projektet ASF Lyfter. Arbetsförmedlingen använder en typ av modell för att beräkna ersättning till leverantörer av tjänster. Jobbtorg Stockholm uttrycker att det är mindre relevant att mäta stegförflyttning när insatser grundas på metoden Supported Employment, individen matchas direkt mot en arbetsgivare och arbetsträning eller motsvarande insats används inte.

Samordningsförbundet har för sin målgrupp upphandlat arbetsträning. Samordningsförbundets målgrupp skiljer sig från den som är aktuell för Jobbtorg Stockholm, då deras insatser riktar sig till personer som har mer komplexa svårigheter i etablering på arbetsmarknaden och har kontakter med flera myndigheter (vanligtvis inkluderande vårdkontakter). De aspiranter vid Jobbtorg Stockholm som ingår i den målgruppen har också tillgång till de insatser vid ASF som Samordningsförbundet har avtal om.

Förslag på aktiviteter för att främja ASF

- ✓ De insatser som relaterar till arbetsintegrering och som socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden respektive stadsdelsnämnderna har fått i uppdrag att utveckla, görs som inköp där ASF kan ingå bland de potentiella leverantörerna.
- ✓ Följa upp och utvärdera de avtal om arbetsförberedande insatser som påbörjats 2021, i syfte att använda dessa erfarenheter för att upphandla flera liknande insatser

Upphandling av andra varor och tjänster från ASF

ASF har i teorin samma möjligheter som andra företag att delta i upphandling. I praktiken är det inte lika lätt för alla leverantörer att delta – vilket är anledningen till att staden program för inköp lägger så stor vikt vid att upphandlare ska vara lyhörda, kommunicera sina inköpsbehov och använda sig av dialog. Genomtänkta upphandlingsunderlag kommer många fler företag till del än bara ASF.

Det staden också kan göra är att verka från andra hållet, genom att stärka företagens kunskaper om hur offentliga aktörer upphandlar. Förslag i den riktningen framkom i tidigare avsnitt om nätverkande.

En grundprincip i all offentlig upphandling är att myndigheten endast använder upphandling för att möjliggöra verksamhet som det finns ett behov av – Upphandling får inte användas för att finansiera en aktör som tillhandahåller varor eller tjänster som myndigheten annars inte skulle ha efterfrågat. För att det ska vara aktuellt för ASF att delta i de upphandlingar som staden gör, behöver således deras utbud motsvara något som kan efterfrågas av staden. Ett sätt att identifiera vilka av de behov staden kan möta genom upphandling som kan erbjudas av ASF är arbetsdifferentiering, som beskrivs nedan. De ASF som finns i Stockholm har bland annat verksamhet inom t ex café/catering och fastighetskötsel, vilket kan vara varor/tjänster som upphandlas av kommunen. Ett sätt som staden kan främja ASF är att informera om vilka varor/tjänster som kommer att upphandlas, så att företagen kan utveckla verksamhet mot det som efterfrågas.

Central upphandling innebär att en nämnd, på uppdrag av kommunfullmäktige, ges ansvaret att genomföra upphandling inom ett område där upphandlingen kommer att omfatta samtliga nämnder. Det är ofta serviceförvaltningen som ansvarar för central upphandling. Det är därför av extra relevans att inköpsansvariga tjänstepersoner på serviceförvaltningen har kunskapen om ASF och om hur upphandlingar kan genomföras på ett sätt så att inte storleken på upphandlingen missgynnar ASF.

Att utforska vad ASF kan bidra med är en del av den undersökning av marknadsläget för det aktuella området som enligt stadens program för inköp, alltid ska göras.

Projekt ASF Lyfter har som tidigare nämnts planer på att utveckla en databas över aktiva ASF. En sådan databas och lista över aktuella ASF vore en bra grund för att informera ASF om aktuella upphandlingar.

Förslag på aktiviteter för att främja ASF

Flera av dessa aktiviteter har varje nämnd möjlighet att föra in i sin verksamhetsplanering. Ett första steg för nämnden kan vara att göra en inventering av vad som redan görs, för att identifiera vilka aktiviteter som kan bidra med mervärde till arbetet. Detta är en fråga för varje nämnd.

- ✓ I enlighet med stadens program för inköp genomföra dialoger, och genomföra särskilda dialoger med ASF för att kommunicera de inköpsbehov som staden har. Det kan t ex ske genom regelbundet arrangerade forum där stadens upphandlare möter sociala företag.
- ✓ Aktiviteter som syftar till att hålla kommunen uppdaterad avseende vilka områden som lokala ASF är verksamma inom. Det kan t ex vara en del i de ovan nämnda dialogerna.
- ✓ Anpassa språket i upphandlingar och göra dokumenten mer tillgängliga, för att underlätta för mindre aktörer generellt så som aktörer inom civilsamhället.
- ✓ Kompetensutveckling för stadens upphandlare kring hur krav och villkor i upphandlingar kan formuleras så att de inte utesluter mindre aktörer, eller ideella aktörer.
- ✓ Aktiviteter för att öka kunskapen om ASF hos stadens upphandlare. Särskilda aktiviteter för tjänstepersoner som ansvarar för central upphandling. Särskilda aktiviteter för att testa metoder för undersökning av marknadsläget som utforskar vad ASF kan bidra med.
- ✓ Erbjud ASF att delta i upphandlings- och anbudsskolor. Antingen som separata kompetensutvecklingstillfällen, eller som del av dialoger inför inköp.
- ✓ Bidra till Skoopis projekt ASF Lyfter:s arbete med att skapa en databas över ASF, genom att förmedla vilka behov staden har av att använda en sådan databas.

Verktyg och upphandlingsmetoder som kan främja ASF

Verktyg och metoder 1. Innovationsupphandling

Begreppet innovationsupphandling används i Stockholms stads program för inköp generellt för alla typer av upphandlingar där utvecklande inslag ingår och där förnyelse kan bli resultatet.

Det kan t ex innebära att handlande organisation i upphandlingen beskriver vilken effekt som ska uppnås, för att lämna det öppnet för anbudsgivarna att lösa hur det ska gå till. Genom att efterfråga utfall eller effekt i stället för en specifik lösning är tanken att skapa ett större utrymme för innovativa lösningar och för andra typer av aktörer att delta än de som traditionellt sett hade deltagit i upphandlingen.

Att ställa funktionskrav är ett förhållningssätt som ibland kallas för funktionsupphandling, innovationsupphandling, effektupphandling eller utfallsupphandling. Det är alltså inte ett särskilt upphandlingsförfarande utan en metod för att öka möjligheten till innovation och för att bredda konkurrensen. I Stockholms stads program för inköp finns en särskild bilaga kring innovation genom upphandling. I denna bilaga finns bland annat följande formuleringar:

Att öppna upp för nya lösningar och bjuda in till dialoger är en viktig del för att utveckla såväl verksamheten som näringslivet. För att nå målsättningen att ha Sveriges bästa företagsklimat 2025, är det viktigt att en mångfald av företag ser staden som en attraktiv affärspartner.

Innovationsupphandling är ett förhållningssätt och inte en enskild metod eller ett upphandlingsförfarande. Det handlar om att medvetet genomföra aktiviteter i upphandlingsprocessen, med tyngdvikt före själva upphandlingen (förarbetet), som syftar till att undersöka möjliga nya lösningar som kan bidra till en snabbare utveckling i den riktning som staden önskar.

I en innovationsupphandling blir tillvägagångssättet extra viktigt. Därför behöver arbetet inledas med en nulägesbeskrivning, en ”invärldsanalys”. Samtliga interna och externa intressenter behöver identifieras och deras behov behöver kartläggas.

Baserat på det som framkommit i nulägesbeskrivningen och behovsanalysen kan verksamheten formulera vad den skulle vilja uppnå med en ny lösning, det vill säga skapa en initial målbild.

Tidig dialog inför en kommande upphandling är ett förslag som ges i bilagan. Genom att ASF räknas in som möjliga leverantörer och tas med i sådana analyser kan staden främja ASF.

Det är först efter att de ovan beskrivna processtegen är genomförda som det är dags att formulera upphandlingsföremålet och målen med upphandlingen samt påbörja arbetet med kravställning.

Verktyg och metoder 2. Reserverad upphandling

LOU har infört ett förenklat regelverk för upphandling av välfärdstjänster i syfte att förbättra möjligheterna att inom ramen för upphandlingsregelverket ta tillvara de särskilda mervärden som leverantörer inom den idéburna sektorn och civilsamhället kan erbjuda. Det finns två varianter, en för ökad sysselsättning och en för välfärdstjänster.

Reserverad upphandling för ökad sysselsättning

Upphandlande organisation kan reservera deltagandet i upphandlingar till aktörer vars främsta syfte är:

- social och yrkesmässig integration av personer med funktionsnedsättning,
- integration av personer som har svårt att komma in på arbetsmarknaden.

Minst 30 procent av de som leverantören sysselsätter i nämnda verksamheter är personer med funktionsvariation eller personer som har svårt att komma in på arbetsmarknaden.

Upphandlingsmyndigheten tipsar också om att tillämpa reserverad upphandling och samtidigt ställa sysselsättningsfrämjande krav.

En organisation som har tilldelats ett avtal med stöd av bestämmelsen under de senaste tre åren kan inte på nytt tilldelas ett avtal *på samma sätt* av samma upphandlande myndighet, dvs. det går bara att få ett reserverat kontrakt en gång. Det finns dock inget hinder mot att en organisation som först tilldelats ett avtal genom en reserverad upphandling sedan tilldelas ett avtal för samma tjänst genom en vanlig upphandling.

Reserverad upphandling av välfärdstjänster

Regelverket för upphandling av välfärdstjänster är komplext och kan inte redogöras för i sin helhet här. Några aspekter som kan vara relevanta att känna till är dock att deltagande i upphandling av välfärdstjänster kan reserveras till organisationer:

- Om syftet med organisationen är kopplat till tjänstens tillhandahållande
- Organisationens vinst återinvesteras
- Organisationens lednings- och ägarstruktur är grundad på personalens ägande eller aktivitet.

Grundläggande upphandlingsprinciper (exempelvis likabehandlings- och öppenhetsprincipen) behöver bara tillämpas om en upphandling av välfärdstjänster under tröskelvärdet bedöms vara intressant för leverantörer etablerade inom EU och EES.

Amf har genomfört en upphandling av välfärdstjänst, i upphandling av utbildningsinsats och korta jobbspår.²¹

LOU 19 kapitlet 6 a §§

”En upphandlande myndighet får reservera deltagandet i en upphandling av tjänster som anges i bilaga 2 a och som omfattas av CPV-koderna 79622000-0, 79624000-4, 79625000-1, 85000000-9 till 853230009, 98133000-4, 75121000-0, 75122000-7, 80110000-8, 80300000-7, 80420000-4, 80430000-7, 80511000-9, 80520000-5 och 80590000-6”

Det omfattar t ex

98133000-4 Tjänster tillhandahållna av sociala medlemsorganisationer
85322000-2 Kommunalt åtgärdsprogram
80420000-4 E-lärande
80511000-9 Personalutbildning
80590000-6Handledning

Verktyg och metoder 3. Dela upp upphandling i mindre delar

Genom att dela upp en upphandling i mindre delar är det lättare för små företag, såväl sociala företag som andra aktörer, att lämna anbud.

I LOU (4 kap 13-16 §§) finns bestämmelser om tilldelning av kontrakt i separata delar. LOU är alltid tvingande att följa. I korthet innebär bestämmelserna att en upphandlande organisation får besluta att ett kontrakt ska tilldelas i separata delar om det på kvantitativa eller kvalitativa grunder kan vara lämpligt. Syftet är att underlätta för små och medelstora företag (SME) att delta i offentliga upphandlingar.

Om den upphandlande organisationen beslutar att ett kontrakt ska tilldelas i delar ska organisationen också bestämma om leverantörerna får lämna anbud på en, flera eller alla delar av kontraktet. Om en upphandlande organisation beslutar att inte tilldela ett kontrakt i separata delar ska skälen för detta anges.

Om man vill dela upp t ex på geografi (t ex i olika stadsdelar) måste man koppla tjänsten till den geografiska begränsningen, det vill säga att uppdelningen av kontraktet görs för att det förväntas leda till en ökad utkomst av verksamheten. Enligt LOU ska det alltid finnas en naturlig koppling mellan ställda krav och upphandlad tjänst. Detta gäller även villkoret om kontrakt ska delas upp.

Verktyg och metoder 4. Arbetsdifferentiering

Genom att genomlysna befintliga roller och arbetsuppgifter kan uppgifter identifieras som kanske inte ingår i kärnuppdrag och som inte behöver utföras av kvalificerad personal, men som behöver utföras för att arbetsplatsen ska fungera.

Genom en tydlig modell för hur sådana arbetsuppgifter identifieras, tidsätts och kravställs, kan verksamheterna besluta om uppgifter som skulle kunna utföras av någon annan. Differentiering är samtidigt ett sätt att effektivisera organisationen, och en möjlighet att ge fler personer möjlighet till arbete.

I Stockholms stad arbetar några verksamheter redan strukturerat med differentiering och samtliga nämnder och bolagsstyrelser har fått i uppdrag att genomföra en arbetsdifferentieringsanalys i syfte att identifiera arbetsuppgifter som kan erbjudas exempelvis Serviceassistenter.

Ett annat alternativ skulle ha kunnat vara att de differentierade arbetsuppgifter som identifieras köps som tjänst av ett ASF. Det nuvarande upplägget innebär att målgruppen främjas direkt, inte via ASF. Det finns emellertid ett möjligt handlingsutrymme för staden, att främja ASF genom metoden arbetsdifferentiering.

Ytterligare ett sätt att främja ASF genom metoden arbetsdifferentiering är att sprida kunskap om metoden i olika nätverk så att andra arbetsgivare i Stockholm använder metoden.

I kontakt med externa arbetsgivare kan nämndens personal uppmana och stödja arbetsgivare att genomföra en strukturerad arbetsdifferentiering av befintliga befattningar. Metoden kan

presenteras t ex i Integrationspaktens nätverk. Jobbtorgs personal kan ge de arbetsgivare de möter stöd i att använda metoden, både med sina aspiranter och med ASF i åtanke.

Förslag på aktiviteter för att främja ASF

- ✓ Ge nämnder och bolag i uppdrag att använda innovationsupphandling och i detta ta med ASF och vad dessa leverantörer kan bidra med i den inledande nulägesbeskrivningen.
- ✓ Sprida kunskap i näringslivet om metoden arbetsdifferentiering. Aktiviteten genomförs i samverkan med Skoopis projekt ASF Lyfter. Syftet med aktiviteten är att få fler arbetsgivare att använda arbetsdifferentiering som ett sätt att identifiera tjänster som kan köpas av ASF, alternativt kan erbjudas personer som står långt ifrån arbetsmarknaden.
- ✓ Några utpekade nämnder eller bolag kan få i uppdrag att genomföra minst en reserverad upphandling årligen. Staden kan sätta mål om att årligen genomföra totalt minst tre reserverade upphandlingar. Upphandlings-myndigheten beskriver i vilka steg detta kan göras. När kontraktstiden gått ut behöver ansvarig upphandlare ha gjort analys om nästa upphandling ska vara reserverad eller öppen.
- ✓ Några utpekade nämnder eller bolag kan få i uppdrag att genomföra minst tre upphandlingar där kontrakt har delats i syfte att underlätta för mindre aktörer inklusive ASF.

Upphandling - möjligheter (2021-2024): något större steg

- Se över formuleringar i de sociala krav/sysselsättningskrav som ställs i upphandlingar. Finns det möjlighet att formulera mer precisa krav som kan användas i upphandlingar där staden särskilt vill se ASF som anbudslämnare. Det kan bland annat handla om att utforma stadsövergripande krav som kan tillämpas generellt i upphandlingar, på att leverantörer ska samarbeta med sociala företag i någon del när kontraktet fullgörs.

Upphandling – möjligheter (2021-2024) för en tydligare styrning mot att främja ASF

- Ge SLK i uppdrag att löpande stämma av med upphandlarna för att säkerställa att stadens upphandlande myndigheter arbetar utifrån programmet för inköp och i detta öppnar upp

för mindre aktörer och ideella aktörer generellt, liksom för sociala företag.

Hur aktiviteter inom området ”upphandling” stärker kompetensen hos ASF

I all dialog med ASF-sektorn inom ramen för de upphandlingar som görs, kan staden bidra till att stärka kompetensen hos ASF. De konkreta aktiviteter som riktar sig mot att höja företagens kompetens är förslag om att anordna anbudsskola samt förslag om att genomföra dialoger för att kommunicera de inköpsbehov som staden har.

Arbetsmarknadsförvaltningen kan bidra till kompetensutveckling inom ASF genom att dela med sig till projektet ASF Lyfter med de erfarenheter som finns kring metoden arbetsdifferentiering.

Konsekvenser och kopplingar till andra uppdrag

I denna rapport har ett antal förslag formulerats, hur Stockholms stad skulle kunna främja ASF. Förslag till aktiviteter har formulerats i en handlingsplan, som är uppe för beslut på arbetsmarknadsnämnden i augusti 2021. Några av de föreslagna aktiviteterna har ekonomiska konsekvenser genom att de kräver en budget för att kunna genomföras. För att handlingsplanen ska implementeras på ett ändamålsenligt sätt krävs en viss organisering och utpekad ansvar, dvs. att organisationen lägger en viss personalresurs på arbetet. Om ingen tjänsteperson får i uppdrag att lägga tid på att implementera handlingsplanen och genomföra aktiviteter, så kommer mycket få av aktiviteterna att genomföras.

Arbetsdifferentiering kan tillgängliggöra arbetsmarknaden direkt eller indirekt

En konsekvens av att stadens nämnder och bolag arbetar aktivt med arbetsdifferentiering och anställer serviceassistenter kan vara att antalet personer som skulle kunna vara aktuella för insats inom ASF, minskar. Det finns även en risk att stadens egna insatser för målgrupper som står långt ifrån arbetsmarknaden konkurrerar med ASF. Det finns arbetsmarknadsinsatser inom Stockholms stad som t ex gör smörgåsar – vilket även är en typ av verksamhet som är aktuell för flera ASF. Det kanske blir ett dilemma att välja mellan att köpa smörgåsarna av den egna verksamheten eller styra en upphandling mot ASF?

Konsekvenser av förändring av inriktning på socialförvaltningens verksamhetsbidrag

Ett förslag är att utreda en förändrad inriktning på bidrag till föreningar som kompletterar socialtjänsten, så att detta bidrag kan

omfatta samtliga ASF. En sådan utredning behöver även omfatta analys av konsekvenserna av en sådan förändring. Individuellt inriktat stöd till enskilda näringsidkare får enligt kommunallagen endast lämnas om det finns synnerliga skäl. Dessa skäl tolkas vanligtvis mycket restriktivt och det är oklart om ett bidrag till ASF skulle vara inom den kommunala kompetensen. En breddning av inriktningen på stödet skulle antagligen innebära att budgeten för detta bidrag skulle behöva öka.

Det har inte funnits utrymme att utreda detta inom ramen för arbetet med handlingsplanen.

Stadens egna arbetsmarknadsinsatser

Jobbtorg Stockholm och stadsdelsförvaltningarna har ett antal egna arbetsmarknadsinsatser som erbjuds den målgrupp som de arbetsintegrerande företagen vänder sig till. Ett sätt att stödja ASF skulle vara att istället upphandla motsvarande tjänster. Detta görs idag genom de upphandlingar av arbetsmarknadsinsatser som arbetsmarknadsnämnden genomför som komplement till stadens egna insatser. I arbetet med utredningen av handlingsutrymmet för Stockholms stad att främja ASF har det inte ingått att utreda konsekvenserna om staden helt skulle övergå till att upphandla insatser som ersättning för att erbjuda insatser i egen regi. En aspekt som skulle behöva utredas inför en sådan förändring är risken för kvalitetsförsämring i ett övergångsskede från en välfungerande verksamhet till dess en extern aktör byggt upp motsvarande kvalitet. Konsekvenserna av tidsbegränsade kontrakt skulle också behöva utredas. En kort kontraktstid kan vara negativt för aspiranter i behov av långsiktiga och hållbara insatser.

Referenslista

ASF Lyfter, projektansökan ESF 201203

Boosting Social Enterprise Development. Good Practice Compendium. Publicerad av EU-kommissionen och OECD.
<https://www.oecd.org/publications/boosting-social-enterprise-development-9789264268500-en.htm>.

Börja investera i social ekonomi. Så kan den offentliga sektorn använda Mikrofonden för kostnadseffektiva resultat, Mikrofonden 2020

Forslund Anders och Liljeberg Linus, *Unga som varken arbetar eller studerar En beskrivning av gruppen och effekter av insatser för att möta problemet*, IFAU rapport 2021:12

Forskning i korthet Tillgängligt arbetsliv. Möjligheten till arbete för personer med funktionsnedsättning. Forte 2021

Från utanförskap till inkludering. En rapport framtagen av projekt Kugghjulet, 2020

Idéburen välfärd, SOU 2019:56

Lindberg, Malin *Social innovation i civilsamhällets organisationer*, Entreprenörskapsforum 2021

Ny väg till innovativa välfärdslösningar. En handbok om samverkan med sociala företag, Sveriges Kommuner och Regioner, 2020

Slutrapport för ESF-projektet Sysselsättning genom offentlig upphandling, Upphandlingsmyndigheten Rapport 2019:6

Social enterprises and their ecosystems in Europe. Country report Sweden, European Commission 2019

Social enterprises and their ecosystems in Europe. Comparative synthesis report. European Commission, 2020

Carlo Borzaga, Giulia Galera, Barbara Franchini, Stefania Chiomento, Rocío Nogales and Chiara Carini.
Luxembourg: Publications Office of the European Union.
Ladda ner här: <https://europa.eu/!Qq64ny>.

Kunskapsöversikt och policyrekommendationer

Sociala företag i Sverige – kartläggning och dialog om definition,
Tillväxtverket Rapport 0353, 2021

*Sociala hänsyn och reserverad upphandling. En guide för
kommunpolitiker och offentliga inköpare,* Tillväxtverket Rapport
0243

*Sjögren Hans Idéburen Arbetsmarknad. Ett nytt samhällskontrakt
efter pandemin,* Entreprenörskapsforum 2021

Underlagsrapport till analysgruppen Arbetet i framtiden. Författare:
Erika Augustinsson mfl* 2016-02-15

Uppsala kommuns riktlinjer för stöd till sociala företag, KSN-2016-
1923

*Utvärdering av projekt Mobilisering inför arbete, "MIA-projektet",
slutrapport,* 2020

Utvärdering av uppdrag för socialt företagande 2014-2018,
Business Region Göteborg

*Utvärdering av program för social företagande och
samhällsentreprenörskap 2018-2020,* Tillväxtverket 2020

Vilse i stöd-djungeln? Tillväxtverket 2017